

ERKKI TUOMIOJA

**Siinä syntyy
vielä rumihia**

POLIITTISET PÄIVÄKIRJAT 1991–1994

Tammi

ERKKI TUOMIOJA

SIINÄ SYNTYY
VIELÄ RUMIHIA

Poliittiset päiväkirjat
1991–1994

TOIMITTANUT VELI-PEKKA LEPPÄNEN

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ TAMMI | HELSINKI

Lukijalle

Olen vuodesta 1974 alkaen tehnyt säännöllisiä päivittäisiä muistiinpanoja. Muistiinpanot kuvaa päiväkirja-nimitystä paremmin sitä, missä tarkoituksessa olen näitä merkintöjä tehnyt. Työni historian tutkimuksen piirissä on opettanut minulle, miten epäluotettava ja valikoiva ihmisen muisti on, eikä oma muistini ole poikkeus. Olen siis tehnyt muistiinpanoja sitä silmällä pitäen, että niillä voisi olla käyttöä ennen muuta itselleni, jos tulevaisuudessa kirjoittaisin tutkimuksen merkeissä asioista, joissa olen tavalla tai toisella ollut mukana. Ajattelin myös, että niistä voisi olla apua mahdollisten muistelmien teossa.

Tämä osoittautui todeksi jo silloin, kun 90-luvun alussa kirjoitin eräänlaista muistelmakirjaani *Kukkaisvallasta Kekkosaltaan*. Myös sen jälkeen olen lukematonta kertota voinut tarkistaa muistiinpanoistani asioita ja usein yllättyä lukemastani: noinko se menikin; tai tuon olin jo täysin unohtanut jne. Muutamille esim. osuuskauppaliikkeen, SDP:n tai Helsingin kaupungin historiasta tutkimustyötä tehneille niistä on myös ollut apua.

Tarkoitukseni on alusta alkaen ollut, että muistiinpanot aikanaan päätyvät Kansallisarkistoon tutkijoiden käyttöön. Ajatus siitä, että voisin tarjota näitä myös julkaistaviksi, on tullut ensimmäisen kerran vakavasti mieleeni vasta kun merkintöjä oli kertynyt jo parinkymmenen vuoden ajalta. Näin siitä huolimatta, että yksi alkuperäinen inspiraation lähde systemaattisten muistiinpanojen tekemiseen oli, kun luin Harold Nicolsonin päiväkirjat vuosilta 1935–1945.

Muistiinpanomerkinnot ovat päivittäin tehtyjä, yleisimmin saman päivän iltana tai seuraavana päivänä, tuskin koskaan enempää kuin kaksi päivää myöhemmin. Kun olen vasta 2000-luvulla siirtynyt säilyttämään niitä pidempään tietokoneen muistissa, ei niitä ole ollut edes mahdollista jälkikäteen täydentää tai muuttaa.

Käsillä olevat merkinnät ovat kuitenkin lyhentämällä editoituja. Alkuperäismerkintöjä on karsittu reilun kolmanneksen verran. Poistettu on ennen muuta jokseenkin kaikki henkilökohtainen tai perhe- ja koti-elämäni samoin kuin terveydentilaani, lomaviettooni ja liikuntaharrastuksiini liittyvä aineisto, jota tosin ei alun perinkään ollut kuin varsin vähän. Tekstiin on otettu mukaan vain poikkeuksellisesti esim. jokunen juoksukilpailumerkintä, vaikka niitä 90-luvun alkuvuosina oli vielä kymmenittäin vuodessa. Ulkomaanmatkoilta, oli sitten kyse työtai lomamatkoista, ei ole otettu mukaan matka- tai maisemakuvauksia, ja harvoin mitään sellaisista tapaamisistakaan, joilla ei ole suoraa yhtymäkohtaa Suomen politiikkaan.

Olen tehnyt merkintöjä lukemisistani tai esim. televisionkatselusta edes uutisten osalta aika vähän, ja näistä on vain jokin poikkeuksellinen merkintä otettu mukaan. Sama koskee myös käyntejäni elokuvissa tai teatterissa.

Muistiinpanomerkinnöistä valtaosa liittyy eduskuntatyöhön, puolueasioihin ja muuhun päivänpolitiikkaan. Palasin eduskuntaan vuoden 1991 vaaleissa ja jätin samana kesänä lopullisesti apulaiskaupunginjohtajan tehtävät. Varsinaiseen kunnallispolitiikkaan en enää osallistunut mutta jatkoin vielä yhden kauden pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnan YTV:n hallituksessa sen puheenjohtajana, mutta suurin osa tätä tehtävää koskevista merkinnöistä on jätetty pois.

Muita merkintöjä aiheuttaneita luottamustoimia 90-luvun alussa olivat Sankomitealiiton puheenjohtajuus, jäsenyyteni Elannon hallintoneuvostossa sen puheenjohtajana, Nesteen ja Finnfundin hallintoneuvostojen jäsenyys, Tammen hallituksen jäsenyys sekä jäsenyys Olympiakomitean hallituksessa vuoden 1992 loppuun saakka. Näistä on eniten otettu mukaan Elantoon ja Nesteeseen liittyviä merkintöjä, muut on karsittu lähes kokonaan.

Näin editoituina muistiinpanot eivät tietenkään anna oikeata kuvaa tavanomaisista työpäivistäni. Tässä suhteessa eniten vinoutumaa aiheuttaa se, että jokseenkin kaikki poliittiset tilaisuudet, joissa olen ollut alustajana, puhujana tai panelistina mukana, on poistettu merkinnöistä. Niistä olen rekisteröinyt yleensä aiheen, paikan, järjestäjän, osanottajamäärän ja ehkä sivulauseen tunnelmasta. Tällaisia tilaisuuksia on vielä 90-luvun alussa ollut paljon enemmän kuin nykyisin, useitakin viikoittain, vain lomakautena tahti on ollut harvempi.

Mielipiteeni ja arvioni ovat monista asioista kokemuksen, tiedon ja toivottavasti myös ymmärryksen kertymisen myötä muuttuneet. Sama koskee myös henkilöistä tekemiäni arvioita ja kommentteja. Olen kunnioittanut tällaisten merkintöjen autenttisuutta. Muiden kolmansista henkilöistä esittämiä arvioita olen jonkin verran karsinut samoin kuin vähäisessä määrin omia kommenttejani, mutta yhtään en ole niitä jälkikäteen muuttanut. Tähän olen pitäytynyt, vaikka monet hetken tunnelmissa tehdyt arvioni muista henkilöistä ovat myöhemmin voineet muuttua aivan toisenlaisiksi. Ymmärrän, että tällaiset tällaiset merkinnät voivat kertoa yhtä paljon tai enemmän itsestäni kuin muista.

Tuusulassa 22.6.2014

Erkki Tuomioja

Ei aivan tavanomainen päiväkirja

Erkki Tuomioja on paitsi poliitikko, myös poliittisen historian tutkija. Kaksoisrooli näkyy sikälikin, että päiväkirjoissaan hän pitäytyy politiikan ja yhteiskunnan asioissa. Poliitikko merkitsee ylös sen minkä tutkija katsoo keskeiseksi. Yksityiselämä jää toisiin kirjoihin.

Päiväkirjat kertovat poliittisesti tiheästä jaksosta. Vuosiin 1991–1994 osuivat yhden maailmanleirin nurinmeno, kansakuntamme kaivonsyvä lamakausi, toteutuva EU-jäsenyys ja Martti Ahtisaaren voittama presidentinvaali – ja Tuomiojan puolueen SDP:n johtokisamat, lopulta Paavo Lipposen nousu keulille ja Ahtisaaren ponnahdus presidenttiehdokkaaksi.

Paljon siis tapahtui ja paljon oli Tuomioja mukana. Hän kirjaa tarkoin, säännöllisesti ja miltei ajantasaisesti sen mihin osallistuu, mitä ajattelee eri vaiheista osanottajineen. Poliitiikka on intressejä ja päämääriä, mutta politiikanteko ihmisten käsissä. Tuomioja osaa luonnehtia kollegoitaan hyvinkin ärtyneesti ja huvittuneesti, vaan aina terävästi oivaltaen. Kriittistä itseironiaa hän viljelee alinomaa.

Poliittikkona Tuomioja keskittyy pidempiin prosesseihin, ei päivänkohtaisiin pis-tevoittoihiin. On muutakin poikkeuksellista. Esimerkiksi EU-prosessiin hän up-poutuu täysin – jos tuon tuosta kyseenalaistaakin itse jäsenyyden – ja sama pätee Ahtisaari-kampanjaan, jota hän vetää omista vahvoista epäilyksistään huolimatta. Tällaista harvoin näemme: ihminen omistautuu jollekin, johon on lupautunut, vaikka sisimmässään on kahden vaiheilla.

Olen toimittanut tekstiä lähinnä teknisesti – kirjoitusvirheet oikoen, nimet tarkistaen, vain hienokseltaan lyhentäen – ja ajatus- ja lauserakenteet olen totta kai säilyttänyt alkuperäisinä. Lisäksi olen lukijan avuksi ja kontekstin luomiseksi koonnut kunkin kuukauden alkuun listauksen kyseisen ajankohdan tärkeimmistä tapahtumista Suomessa ja maailmalla.

Päiväkirja on täyttä Tuomiojaa. Historian tutkijana totean, ettei ole aivan tavanomainen päiväkirja.

Helsingissä 22.6.2014

Veli-Pekka Leppänen

VUOSI 1991

Tammikuu 1991

-
- 2. tammikuuta: Neuvostojohtoiset OMON-joukot valtasivat rakennuksia Riiaassa ja Vilnassa.
 - 5. tammikuuta: Sosialistimaiden talousjärjestö SEV päätettiin lakkauttaa.
 - 14. tammikuuta: Venäjän federaatio ja Baltian tasavallat tunnustivat toisensa suvereeniksi valtioiksi.
 - 17. tammikuuta: Helmut Kohl valittiin yhdistyneen Saksan liittokansleriksi.
 - 24. tammikuuta: Suomi oli mukana pyytämässä Neuvostoliitolta selvitystä Baltian ihmisoikeustilanteesta.
-

Tiistai, 1. tammikuuta

Vuosi alkaa taas [Mauno] Koiviston lattean puheen kuuntelun merkeissä. Suuren osan siitä ottaa Neuvostoliiton tilanteen tarkastelu. Aihe onkin aika vakava, tilanne on koko ajan viime viikkoina luisunut [Mihail S.] Gorbatshovin armeija- ja KGB-vetoiseen diktatuuriin. Konservatiiviset voimat ovat nyt niskan päällä ja loppusyksystä on tapahtunut selvä käänne G:n politiikassa heidän lisääntyvän myötäilynsä suuntaan. Se näkyy myös kiristyvässä tunnelmana Baltian maissa, joissa jo odotellaan suurempaa sotilaallista interventiota. Sellaisen mahdollinen ajankohta voi hyvinkin olla tammikuun puoliväli, jos USA samanaikaisesti aloittaa räihinöinnin Lähi-idässä. Persianlahden tilanne seisoo edelleen, Saddam [Hussein] uhoaa peräänantamattomuutta, mutta diktaattorille ei täyskäännöskään ole vielä mahdollontta. [George] Bush uhoaa yhtä tiukkana aloittavansa sodan, mutta tiukan paikan tullen on hyvin kyseenalaista, onko sen enempiä kongressin enemmistö kuin YK:ssa koottu liittokuntakaan enää hänen takanaan, varsinkin jos Saddam tekee edes osittaisen vetäytymiseleen. Kaiken tällaisen epävarmuuden vallitessa on vielä hyvin ennen aikaista esittää varmoja ennusteita miten maaliskuussa meillä käy, juuri nyt ovat näkymät kuitenkin hyvin surkeanpuoleisia demareiden kannalta, todellista tappiotamme peittävät vasemmistoliiton alle 9 prosentin painuneet kannatusluvut, jotka merkitsevät sitä että olemme sieltä saaneet jonkin verran asemaamme pelastavaa kannatusta.

[Kalevi] Sorsa puolestaan on tänään aloittanut Suomen Pankissa, ainakin palkan nostamisen, sillä pankkivaltuusmiehet eivät vielä ole tehneet päätöstä siitä mitä hän siellä tekisi. Kyllä Suomessa vieläkin nöyristellään ainakin mahdollisen tulevan kuninkaan edessä, yksikään pääkirjoitus ei ole kummeksunut sitä että Sorsa muutamaksi kuukaudeksi aikoo siirtyä puhemiehenä kaksoispalkalle SP:iin.

Torstai, 3. tammikuuta

Pekka Vennamo lounaalla, aiheena KT [Kaapelitehdas] ja postin hankkeet. – – . Muutoin vaihdamme pari sanaa politiikasta, johon Pekka tuntuu ottaneen aika tavoin jo sivustaseuraajan roolin. [Paavo] Väyrysestä ei Pekan mielestä koskaan tule presidenttiä, presidenttiehdokas kylläkin. Naureskelee Paavon yrityksille päästä päivänpolitiikasta sivuun korkoa kasvamaan, Paavohan olisi halunnut sekä SP:iin että Finnairin pääjohtajaksi, mutta kumpikaan ajatus ei saanut tarpeeksi ilmaa siipiensä alle.

Lauantai, 5. tammikuuta

Sorsan esiintymisestä ja hänen laajemmista aikomuksistaan juttelen [Tampereella pidetyn demaritulaisuuden] iltavastaaotolla mm. Tarja Halosen kanssa, joka näkee koko pääministerikampanjan Sorsan [Ulpu] Iivarin tuella aloittamana [Pertti] Paasion ylikävelylinjanvetona, josta Pertti etukäteen ei ollut mitenkään tietoinen. Hän aikoo puhua Pepen kanssa tilanteesta ja niin minäkin, käyn sopimassa P:n kanssa että koittaisimme mahdollisimman pian tavata kaksin. Sorsaakin käyn kättelemissä. Hänkin onnittelee minua tukiryhmävaltauksistani [jossa mukana myös entisiä SKDL:läisiä], mutta lausuu samalla huolestumisensa siitä miten IC:n [Ilkka-Christian Björklund] vaaleissa käy.

Maanantai, 7. tammikuuta

Kaupunginhallitusryhmässä puhetta siitä, miten reagoida [Raimo] Ilaskiven rassistipopulistisiin esiintymisiin – nyt kun olen nähnyt leikkeitä en pidä tätä nimitystä liioitteluna. SMP:n varapj. [Timo] Soinihan ehti jo esittämään Ilaskiveä yhteisporvarilliseksi presidenttiehdokkaaksi, mihin Ilaskivi oli todennut että ”yhteys on väärä” (vaikka siis ajatus oikea). IS:ssa [Ilta-Sanomat] hän oli koko ajan puhunut somaleista ”ne”-muodossa yms. Muissakin valtuustoryhmissä on halukkuutta jollain tavoin tuoda esiin että Helsinki sinänsä on pakolaismyönteinen kaupunki.

Tiistai, 8. tammikuuta

Iltautisissa kerrotaan Baltian tilanteen kiristymisestä: lisää neuvostojoukkoja virtaa Latviaan, Liettuaan ja Viroon, muodollisena syynä kutsuntoja pakoilevien asevelvollisten etsintä. Enteet ovat pahat, myös Lähi-idän suhteen.

Keskiviikko, 9. tammikuuta

Iltapäivällä Rauhanasemalla maailmatapahtuman valmistelupalaveri, jossa mukana sadislaisten [sadankomitealaisten] ohella mm. Thomas Wallgren, ja sen päälle Sadiksen hallitus. Sovimme mm. Baltia-kannanotosta. Kannanottoa vaati myös

Persianlahden tilanne, jossa tämänpäiväisten uutisten jälkeen ollaan ajautumassa entistä lähemmäksi sotaa.

Torstai, 10. tammikuuta

A-studiossa haastatellaan Koivistoa, joka on tänään pitänyt lehdistötilaisuuden kolmen aiheen, pakolaiskysymyksen, Baltian tilanteen ja Persianlahdella lähestyvän sodan tiimoilta. Koiviston kanta pakolaisiin on pidättyvä ja Baltian pyrkimyksiin nähden suorastaan kylmäkiskoinen kovin perinteissävyisine toteamuksineen, että meidän ei tule puuttua N-liiton sisäisiin asioihin.

Perjantai, 11. tammikuuta

Kokouksen jälkeen vaihdamme vähän ajatuksia puolue- ja vaaliasioista Esko Hänsän kanssa. Esko vetää jälleen erittäin kriittistä linjaa [Paavo] Lipposeen nähden. Näin hän on tehnyt kanssani jo pitkään, mutta olen aina lähtenyt siitä että siinä on mukana tietty Tuomioja-lisä minua varten, nyt alan jo uskoa ettei siitä ole kyse. Esko puhuu jo avoimesti välttämättömyydestä vaihtaa piirin pj. ensi syksynä ja sanoo että hänen piiritoimikunnassa läpiajamansa ja nyt syyspiirikokouksessa ensimmäistä kertaa sovellettu ratkaisu, jonka mukaan kokous ei asettanut menettelytapavaliokuntaa oli – paitsi itsessään perusteltu – myös esitetty ensi syksyn pj-vaalia ajatellen. Esko naureskelee, miten vaikeana Paavo oli piiritoimikunnan keskustellessa asiasta, kun Esko oli muistanut esitellessään asian viitata myös siihen, miten piirin pj. ja helsinkiläiset nimenomaan puoluekokouksessakin halusivat, että puolueen pj:n vaaliin mennään suoraan ilman menettelytapavaliokuntaa. Paavo oli ollut hiljaa, mutta ei voinut myöskään vastustaa Eskon esitystä. Paavon läpimenoon vaaleissa Esko ei vielääkään usko, toteaa että suurin osa Paavon vanhoista tukimiehistä on laistanut sinne sun tänne, Reino Tuomi ja Pauli Burman Iivarin tukijoukkoihin, Arvo Salo minun. Paavo on erityisen hermostunut Iivarista ja syyttänyt piiritoimistoa – täysin aiheetta – Iivarin vaalityöhön osallistumisesta. Puhumme myös Sorsa–Paasio -problematiikasta, Esko kertoo miten Sorsa ennen Helsingin puoluekokousta oli eräässä tilaisuudessa, jossa Eskokin oli paikalla, ilmaissut hyvin selvän vastentahtoisuutensa siihen, että Paasiosta tulisi hänen seuraajansa.

Sunnuntai, 13. tammikuuta

Neuvostoarmeijan erikoisjoukot ovat viime yönä vallanneet Vilnan radio- ja tv-keskuksen, yli kymmenen ihmistä on kuollut panssareiden yliajamina ja muutoin. Seuraavaksi odotetaan joukkojen valtaavan parlamenttirakennuksen, johon koko Liettuun hallitus on kymmenientuhansien liettualaisten suojaamana linnoittautunut. Siitä voi tulla varsinainen verilöyly. Epäselvää on – eikä siihen selvyyttä saada koko päivän aikana – onko väliintulo tapahtunut Gorbatshovin käskystä, hänestä

riippumatta vai hänen kielloistaan huolimatta. Vielä eilen hän oli luvannut ettei voimakeinoja käytetä, mutta yleinen epäily on että armeijan ja KGB:n vanhoilliset ovat ottaneet ohjat omiin käsiinsä. Myös Persianlahdella tilanne ajautuu kohti sotaa, [Javier] Pérez de Cuéllarin matka Bagdadiin ei näytä tuoneen mitään tulosta. Päivän mittaan yhteyksienottoa tarpeesta ”tehdä jotain”, se täsmentyy Seija Uiton ja Timo Mielosen kanssa vaalitulaisuuden yhteydessä keskustellessamme tiistai-illaksi suunnitelluksi Sadiksen ja Rauhanliiton yhteiseksi suurmielenosoitukseksi voimankäyttöä vastaan, sekä Baltian että Persianlahden tilanteet huomioiden.

Maanantai, 14. tammikuuta

Malla [Kantola] soittaa ja kertoo, että ”Rauha Lähi-itään -toimikunta” (= pulut [Rauhanpuolustajat] ja kumppanit) on myös järjestämässä mielenosoitusta huomiseksi klo 17 Senaatintorille. Hetken pohdittuamme toteamme, että hankkeet on syytä yhdistää, mihin myös [Cay] Sevón ja kumppanit ovat valmiit, kuin myös siihen että Persianlahden ohella toisena aiheena on protestointi voimapolitiikkaa vastaan Baltiassa.

Kaupunginhallitus päättyy jo vähän yli viiden suunnittelujaostoinen – jossa päätetään Vuosaaren mitoituksen lievistä kevennyksestä demareiden ehdotuksen mukaisesti – ja ehdin kuudeksi Porthaniaan seuraamaan vajaaksi tunniksi Rauhanliiton ja Sadiksen yhdessä järjestämää suurta Kuwait-keskustelua, joka on vetänyt parin sadan ihmisen salin yli äyräittänsä täyteen. Pääalustajana Suomen YK-politiikkaa puolustava [Klaus] Törnudd, jonka kanssa Raimo Väyrynen on melkein kokonaan samaa mieltä, sodanvastustajien harmiksi. Myönnän olevani koko ajan hyvin ambivalentti tilanteen suhteen, koska näen myös paljon perusteita YK:n politiikan ja tarvittaessa jopa voimakeinojen tukemiselle Saddamin pysäyttämiseksi. Virhe on kuitenkin siinä, että pakotteille olisi ehdottomasti pitänyt antaa enemmän aikaa toimia.

Gorbatshev on lausunut käsityksensä Liettuan tapahtumista, sanoo sotilaiden toimineen ilman hänen käskyjään, mutta vierittää samalla vastuuta liettualaisille. Hän on mitä ilmeisimmin nyt KGB:n, armeijan ja puolueen vanhoillisten vanki. Koko Baltian käsikirjoitus tuntuu masentavan tutulta: vanhoillisten venäläisten ”pelastuskomiteat” esittävät uhkavaatimuksia ja kutsuvat keskushallintoa apuun, jota armeija sitten oma-aloitteisesti antaa. Jo toissa viikolla G:n puheissa oli hyvin brezhneviläisiä äänenpainoja tarpeesta pelastaa Liettua ”porvarilliselta järjestykseltä”.

Tiistai, 15. tammikuuta

Kansalaistoimikunnan ”Rauha Lähi-itään” järjestämä mielenosoitus Senaatintorilla kokoa muutaman sata ihmistä. Puhujina Helena Kekkonen, Pekka Haavisto,

minä, Ilkka Taipale, Esko Seppänen ja Cay Sevón; kaikki käsittelevät vaihtelevassa suhteessa sekä Baltian että Lähi-idän tilannetta.

Keskiviikko, 16. tammikuuta

Sota ei ole, ainakaan vielä alkanut, mutta tunnelma on kireä ja hermostunut vähän joka puolella maailmaa, Suomessakin. Kaupungintalolla aamulla en pääse korttilani autotalliin, myöhemmin kuulen että tämä johtuu ”tilanteesta”, Ilaskivi ilmeisesti odottaa siivoojiksi naamioituneiden somalien soluttautuvan kaupungintalolle kidnapatakseen hänet.

Torstai, 17. tammikuuta

Persianlahden sota on viime yönä alkanut USA:n ja sen liittolaisten massiivisilla ilmaiskuilta Irakia ja sen Kuwaitissa olevia sotilaslaitteita vastaan. Päivän mittaan karttavat tiedot – joihin tässä vaiheessa on syytä USA:n sotasensuuri ym. huomioottaen suhtautua mitä suurimmalla varauksellisuudella – kertovat liittokunnan suuresta alkumenestyksestä ja siitä, että Irakin ilmavoimat ja ohjukset olisi mahdollisesti suurimmaksi osaksi jo tuhottu, ainakaan Irak ei ole kyennyt vielä minäkäänlaisiin vastaiskuihin. Merkillistä on, että eräällä tavoin päällimmäinen tunne on helpotus kun kasvava jännitys on purkautunut sodan aloittamiseen – tähän vaikuttaa mahdollisesti hyvinkin väärä käsitys, että liittokunnan alkumenestyksen myötä sota voisi jäädä lyhytaikaiseksi. Nolointa on, että reagoin ihan kuten markkinatkin: öljyn hinta oli viime yönä hetkellisesti noussut yli 40 \$ barreli, mutta laskee nyt nopeasti jopa alle viime elokuun tason. Tämä ei ehkä ole yllättävää, yllättävämpää on että osakekurseissa maailman pörseissä tapahtuu lievää nousua.

Käyn vielä Tammen vastaanotolla, jossa juttelen mm. pysähtyneisyyden kauden edustajaksi NL-suhteissaan avoimesti tunnustautuvan Erkki Raatikaisen kanssa. Uutiset naapurista tosin viittaavat siihen, että Raatikaisen ystävät alkaisivat taas olla vahvoilla. Tilanne Baltiassa on jännittynyt ja Gorbatshov liukuu yhä selvemmin vanhoillisten linjoille.

Perjantai, 18. tammikuuta

Käyn vielä illalla Työväen taloudellisen tutkimuslaitoksen 20-vuotisvastaanotolla Strand Inter-Continentalissa. Sitä on edeltänyt lyhyt seminaari, jossa myös Kjell-Olof Feldtin piti esitelmöidä, tämä on kuitenkin eilen perunut tulonsa ja sen mukana peruuntuu myös sos.dem. integraatiotyöryhmän huomisaamuksi sovittu kokous hänen kanssaan. Vastaanotolla ystävällistä spekulointia siitä, saanko 11 000, 16 000 vai 25 000 ääntä vaaleissa. Minua hirvittää tällainen puhe ja sanon, että olisin tyytyväinen puoleenkin tällaisista äänimääristä. Kyllä sentään toki läpimenooni uskon, mutta en todellakaan tällaisiin lukuihin, ihan rehellinen oma arvioni on

– jonka olen aika monelle tällaisia puhuville sanonutkin – että Tarja Halonen on H:gin demareiden ykkönen, minä kakkonen ja [Arja] Alho, mutta muista on sitten erittäin vaikea arvioida mitään. Ilkka M. Erichin värvään tukiryhmääni. Ossi Paukku tulee minulta tivaamaan ensin, miksi en voisi ajaa Matti Väisästä seuraajakseni kaj:ksi [kiinteistötoimen apulaiskaupunginjohtajaksi]. Kerron sen hänelle, epäviisasta kyllä, sillä vaikka vannotankin häntä olemaan kertomatta asiasta minnekään eteenpäin en hämmästy, vaikka juttu nopeasti menisi Matin korviin. Kun Paukku sitten jatkaa ja tivaa miksi en kannattaisi Lipposta puolueen pj:ksi ensi puoluekokouksessa, en tähän Paavon tukiryhmän jäsenen kyselyyn enää vastaa sen kummemmilla perusteluilla. Paavon menestyksellä spekuloidaan täällä muissakin pienryhmissä, esim. Jorma Kalela kertoo, selvästi huolestuneena, että yliopistolla on hyvin paljon perusporvareita jotka Paavon EY- ym. linjanvedoista ihastuneina aikovat äänestää häntä. Elisabeth Helander ei kuitenkaan jaksa uskoa että näitä olisi kourallista enempää.

Tiistai, 22. tammikuuta

Lounas Kappelissa Mart Tarmakin, Mallan Timon, Folken [Sundman] ja Johanneksen [Pakaslahti] kanssa. Tarmak on nykyisin Eestin hallituksen edustaja Varsovassa, mutta kiertelee laajasti Eurooppaa pysytellen pääosin Baltian ulkopuolella eräänlaisena kriisitulanteessa nopeasti synnyttävän pakolaishallituksen tulevana ulkoministerinä. Hän on aamupäivällä ollut yhteydessä Vilnaan, Riikaan ja Tallinaan ja juuri nyt tilanne on rauhallinen, uusia provokaatioita ei ole ilmennyt. Matkalla Espoosta Helsinkiin kuuntelin radiosta Gorbatshovin viikko sitten pitämän puheen kokonaisuudessaan. Tämän korkeimmassa neuvostossa ilman valmisteltua tekstiä pidetyn puheen sävy oli aika hurja ja pahaenteinen, siinä todella kutakuinkin syytettiin vain liettualaisia Vilnan väkivaltaisuuksista yms. – – .

Illalla kepun saunakamarissa keskustelu, jossa mukana isäntäväestä Erja Tikka, Martti Pura ja Mauri Pekkarinen, demareista Ulpu Iivari, Tarja Filatov ja minä. Liisa Jaakonsaari on jäänyt pois Sepon sairastumisen vuoksi. Ei hän paljoa menetä, puhelemme kolmisen tuntia erit. maatalouspolitiikasta, aluepolitiikasta ja aluehallinnosta. Sävy on vastaantulemisia etsivä ja vastakkainasetteluja välttelevä, mutta vähän sellainen pro forma -tunnelmainen, ikään kuin kukaan ei uskoisi että tämä keskustelu sinänsä olisi edes tarkoitettu johtamaan mihinkään. Seuraamme ohessa myös uutisia, kepulaiset luulevat / pelkäävät kriisitulanteiden nostavan kokouksen kannatusta ja demareiden kärsivän ainakin vähän siitä, että ovat tämän päivän tietojen mukaan torjumassa poikkeuslakien kiirehtimisen eduskunnassa. Illan mielenkiintoisin anti on kuitenkin Puran kertoma ja Filatovin vahvistama tieto, että Sirpa Pietikäisen vaalikampanja viime vaaleissa olisi maksanut 600 000

markkaa!! Siihen oli kuulunut useiden ”henkilökohtaisten” kirjeiden lähettäminen kaikille mahdollisille vaalipiirin erikseen poimituille kohderyhmille yms.

Perjantai, 25. tammikuuta

YTV:n hallitus ja valtuuskunta sujuvat ennätysnopeasti, itse olen kuitenkin länänä vain ryhmäkokouksessa ja lopulta poistuvan hallituksen lounaalla. Tapaamista Pertti Paasion kanssa on siirrelty monta kertaa ja tänäänkin se vielä siirtyy kolme varttia, mutta onneksi se ei minun aikatauluani haittaa. Hänen kiireensä ovat aika ymmärrettäviä nykytilanteessa jossa hallitus on pitänyt pitkiä hätäistuntoja. Toistaiseksi vasta kv. kriisien vuoksi, mutta päivä päivältä päälle yhä voimallisemmin pakkaava talouslama luo myös omaa kriisitunnelmaansa, ei päivää ilman uutisia uusista tuhansien työntekijöiden lomautuksista tai irtisanomisista.

Saatan kuitenkin aloittaa onnittelemalla Perttiä hallituksen toissapäiväisestä vedosta, jolla se uusiin ETYK-pelissäntöihin vedoten on pyytänyt N-liiton hallitukselta selvitystä siitä, miten ETYK:n mukaisten ihmisoikeuksien varmistamisen kanssa on Baltian maissa. Realistisesti katsoen tällaisen vaikutus itse tilanteeseen on marginaalinen, mutta voi parhaassa tapauksessa kuitenkin jotain menoaa hilitä ja vaikuttaa myönteisesti. Yhtä selvästi se on tietysti ollut tarpeen kotimaisen mielipiteen rauhoittamiseksi. Pertti antaa ymmärtää osallistuneensa itse ajatuksen ideointiin UM:ssä ja sanoo suoraan, että vaikeinta oli saada Koivisto hyväksymään aloite. Otan esiin vaalinäkymät ja totean, että vasemmistoliiton suuntaan on asemamme nyt varsin vahva – siellähän on täysi sota päällä [Yrjö] Hakasen ja SKP(y):n puuhista – mutta jotain vihreitten suuntaan pitäisi tehdä ja siinä voi parin viikon päästä valmistuva energiansäästöohjelma olla merkittävä. Referoin lyhyesti sen sisältöä eikä Pertti ainakaan tässä sitä tunnu säikähtävän. Sorsan pääministeriävauksesta Pertti toistaa Sorsalta saamansa virallisen selityksen, jonka mukaan tarkoitus oli vastata vain presidenttiehdokkuutta koskevaan kysymykseen, mutta pääministeriasia lipsahti saman tien... Tätä ei Pertti tunnu uskovan, sen sijaan uskoo kuitenkin että avaus, samoin kuin Sorsan T:reen esiintymisen sisältö, olisi ollut myös Iivarille yllätys. Hän ei myöskään usko, että asiasta olisi Koiviston kanssa ollut mitään puhetta, Sorsan ja Koiviston kontaktit tuntuvat olevan aika satunnaiset päätellen siitä, että molemmat aina Pertiltä kyselevät mitä toinen on sanonut ja ajatellut. Pääministeriasia Pertti ei peitä käsitystään siitä, että Sorsan pääministeriys olisi puolueelle katastrofi, mistä minun on tietenkin helppo olla täysin samaa mieltä. Lopuksi kysyn, onko vaaleja ajatellen tai muutoin jotain, jota minun toivottaisiin tekevän; Pertti noteeraa tämän ja sanoo palaavansa asiaan.

Sunnuntai, 27. tammikuuta

Kokoomuksella on ollut viikonvaihteessa oman vaalityönsä avajaiset. Kokoomuksen epätoivoa kuvaa se, että tilaisuuden päätähdeksi on hankittu Ilaskivi ja tehtäväksi annettu sosialidemokraattien haukkuminen, joka muutoinkin tuntuu nyt yhtäkkiä taas olevan kokoomusta elähdyttävä teema. Tiedä sitten paljonko kokoomukselle siitä on iloa, sinipunasokeuden vieläkin vaivaamalle sosialidemokratialle se ainakin on hyväksi.

Tiistai, 29. tammikuuta

Aamulla Cityn puhelinhaastattelu kaapelitehtaasta, sitten Nesteen hallintoneuvosto, jossa jälleen otan yhteen [Jaakko] Ihamuotilan kanssa, jonka mielestä hallituksen toivomus siitä, ettei öljynhintoja nyt alennettaisi maailmanmarkkinahinnoista riippumatta ”väärrien” signaalien välttämiseksi kuluttajille, on muuten ok, paitsi että raskaan polttoöljyn hintaa tulisi kuitenkin alentaa teollisuuden kilpailukyvyn parantamiseksi. – Keilaniemestä radioon, jossa olen Heidi Hautalan kanssa Tommy Tabermannin toimittamassa vaalikeskustelussa, joka on ihan sympaattinen koska meillä ei ole erityistä tarvetta esiintyä perinteisinä puoluepuhujina. Heidi kehuu minua vihreäksi sosialidemokraatiksi, minä Heidiä sosialidemokraattiseksi vihreäksi, mistä nimityksestä hän on kiusaantunut, mutta minä olen tyytyväinen edellisestä nimittelystä.

Yllättäviä näkymiä vallan ytimeen ja maailmanpolitiikan myllerryksiin – tunnustetun poliitikon ja tietokirjailijan päiväkirja on herkkupala lähihistoriastamme kiinnostuneille

ERKKI TUOMIOJA palasi päivänpolitiikkaan eduskuntavaaleissa 1991. Eduskuntaryhmän johdon jäsenenä hän pääsi oitis SDP:n kapeaan kärkikastiin, ja hänen havaintonsa ovat tarkkoja.

Tuomiojan tiheät muistiinpanot avaavat näköalan ajanjaksoon, johon osuvat niin neuvostoimperiumin ja YYA-kauden loppu kuin Suomen askeleet EU:n jäsenyyteen. Ja lama ryskää. SDP:ssä kuohuu: puheenjohtaja vaihtuu kahdesti ja Martti Ahtisaari kukistaa Kalevi Sorsan kilvassa presidenttiehdokkuudesta. Tuomioja on mukana ja rekisteröi tilanteet läheltä.

Päälllys: Markko Taina

Päällyksen valokuva: Jorma Komulainen / SKOY

99.1 | www.tammi.fi | ISBN 978-951-31-7555-9